

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У СИСТЕМУ МОТИВАЦІЇ ДО ЕКОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пронікова Ж.С., к.е.н. Маценко О.М.
Сумський державний університет

Загострення світової екологічної проблеми, масштаби негативного деструктивного антропогенного впливу на навколишнє середовище, соціум та людину змушують державу та суспільство формувати нову екологічну політику, запроваджувати ефективний механізм її забезпечення на глобальному, національному та регіональному рівнях.

Розробка методів мотивації екологізації виробництва та суспільства в цілому є надзвичайно важливим етапом. Виділяють, зокрема, внутрішню мотивацію (ВМ); зовнішню позитивну мотивацію (ЗПМ); зовнішню негативну мотивацію (ЗНМ). При цьому необхідно дотримуватися такого співвідношення: $ВМ > ЗПМ > ЗНМ$

Аналіз інструментів мотивації екологізації свідчить, що найефективнішими є економічні методи, а моральні та емоційні мають лише підсилювати їх дію, хоча на наше переконання останні є першоосновою формування екологічної культури. Розглянемо роль кожного з цих інструментів окремо.

Примусова група економічних методів в Україні досить поширена, однак потребує значного удосконалення. Законодавством передбачається, що, по-перше, наслідки виробництва екологічно небезпечної продукції коштуватимуть виробнику надто дорого, по-друге, у нього не буде можливості перемогти в конкурентній боротьбі. У більшості випадків товаровиробникам вигідніше здійснювати різні фіксовані екологічні платежі, ніж витратити на природоохоронні заходи.

Дуже продуманою є примусова група економічних методів країн західної Європи. Вона спрямована не на введення в дію очисного обладнання, а на створення екологічно чистих технологій. Тому дедалі більшого поширення набуває таке явище, як «екологічний» колонізм – намагання розвинутих країн винести за свої межі екологічно шкідливі, багатовідхідні та ресурсомісткі галузі виробництва і розмістити їх на території інших держав.

Заохочувальні економічні методи мотивації спрямовані на створення матеріальної зацікавленості в екологічно спрямованому виробництві. Слід звернути увагу на те, що зростання ринку екологічних товарів сприяє підвищенню рівня екологічної безпеки. Поширення екоінновацій та екотехнологій дозволять частково вирішити дану проблему. Для цього необхідні такі наукові розробки, які б з оптимальними витратами на впровадження дозволили б отримати максимальний еколого-економічний ефект. Реалії економічної ситуації в Україні свідчать про те, що наукові розробки залишаються практично незатребуваними. Для того, щоб суб'єкти підприємницької діяльності вкладали кошти в екологічно орієнтоване виробництво, треба, щоб економічна ефективність у цій сфері виробництва була вищою, ніж в екодеструктивних сферах. Тому для екологічно орієнтованих виробників необхідно впровадити пільгове оподаткування, субсидування цін екологічних товарів, дотації, гранти, пільгове кредитування, бюджетне фінансування.

Недостатня розробка та проблеми впровадження економічних методів мотивації, інколи спричиняють їх неефективність та недовіру в різних ситуаціях. Саме тоді дуже важливо надати пріоритетного значення моральним методам мотивації.

Причиною катастрофічного погіршення екологічної ситуації є насамперед низький рівень екологічної культури суспільства. Більшість людей усвідомлюють, що їх екологічно деструктивна поведінка проявиться через декілька поколінь. У загальному підсумку кожний вносить свій вклад у забруднення довкілля, яке набуває дедалі більших масштабів. Саме за допомогою моральних методів мотивації необхідно переконати людей у зворотному – у тому, що кожен повинен відповідати за стан екології. Питання екологічної культури повинні розв'язуватися у тріаді: виховання, освіта, наука і формуватися на всіх освітніх етапах.

Екологічне виховання сприяє формуванню екологічної свідомості, особливо підростаючого покоління. Саме йому належить провідне місце серед складових принципів створення фундаменту екологічної безпеки України. Дієвість екологічного виховання залежить від узгодження всіх його напрямків, елементів та засобів, комплексності, безперервності.

Екологічна освіта має універсальний, міждисциплінарний характер, а тому повинна увійти до змісту всіх форм загальної освіти. Вона не може базуватися на вивченні лише окремих тем з екології, перш за все потрібен комплексний підхід.

Сьогодні вся економічна наука побудована на гонитві за технічними та економічними показниками. При прийнятті економічних рішень дуже рідко враховуються екологічні фактори та критерії. Економічна наука повинна докорінно змінити погляди на економічне зростання. Наприклад, змістити акцент з кількісних показників на якісні. Саме якісні товари дозволять зекономити ресурси і задовольнити потреби людей.

Застосування моральних методів мотивації є проблемним тому, що процес екодеструктивного впливу є затягнутим у часі. З метою відвернення жорстких економічних та соціальних наслідків екологічної кризи необхідно змінити людську свідомість та мислення. Формування екологічної культури є не простим процесом, але водночас надзвичайно важливим.